

[Lipno](#) ^[1]

Wysłane przez admin w ndz., 2016-04-10 22:40

Lipno - niespełna 15-tysięczne miasto, przez które przepływa rzeka Mień.

Zwiedzanie Lipna

Centralnym punktem miasta Lipna jest rynek (obecnie Plac Dekerta). Pierwotnie kwadratowy, obecnie prostokątny, o osi głównej wschód - zachód, z ulicami wychodzącymi z narożników. Zabudowa rynku jest w większości klasycystyczna z pierwszej połowy XIX wieku, z wyróżniającą się budowlą jaką jest niewątpliwie Ratusz Miejski. Wzniesiony został w 1836 roku w stylu późnoklasycystycznym. Pierwotnie budynek posiadał drewnianą wieżę z zegarem. Zwieńczeniem ratusza jest czteroboczna wieżyczka obita dziś blachą i zakończona żeliwną balustradą. Na wierzchołku wieżyczki jest rzeźba aniołka-trębacza z datą 1878, wykonana najprawdopodobniej przez miejscowego blacharza Jerzego Chalupca, będącego ojcem sławnej aktorki Poli Negri. Zakończona dzięki dofinansowaniu z RPOWKP rewitalizacja Placu Dekerta oraz gmachu Ratusza Miejskiego dała swój wyraz przez pojawienie się na wieży stylowego zegara z kurantem, który w okresie świąt Bożego Narodzenia wygrywa o pełnych godzinach melodie kolęd.

Źródło: Radek Czopnicka

Źródło: Rafał Perkowski

Źródło: zbiory MCK w Lipnie

Na obszarze miasta znajduje się kilka domów z pierwszej połowy XIX wieku, o cechach klasycystycznych. W większości są murowane z cegły, znajdują się przy ulicach: Mickiewicza, Staszica, Rapackiego i Kościuszki. Przy tej ostatniej znajduje się dawny "Hotel Warszawski", zbudowany w pierwszej połowie XIX wieku, o charakterze klasycystycznym.

Miasto posiada również bogaty zbiór eksponatów o wartości muzealnej - głównie z okresu dwudziestolecia międzywojennego, w tym największy w Polsce zbiór pamiątek po [Poli Negri](#) ^[2]. Większość okazów umieszczona jest w Izbie Muzealnej znajdującej się w budynku Miejskiego Centrum Kulturalnego.

fol. zbory Lipnowskiego Towarzystwa Kulturalnego im. Pola Negri

fol. Przemysław Rogoński

Ziemia Dobrzyńska i Lipno wydały na świat wielu znanych ludzi nauki, sztuki i kultury. Należy do nich legendarna Nawojka, która jako pierwsza kobieta ukończyła Akademię Krakowską. Z Lipna pochodzi również Wincenty Rapacki, słynny aktor, autor sztuk dramatycznych i reżyser. Najśłynniejszą postacią, z którą Lipno jest kojarzone na całym świecie jest niewątpliwie Pola Negri, która na trwałe zapisała się w historii światowej kinematografii. W 1897 roku urodził się w Lipnie profesor Stanisław Ossowski – wybitny socjolog i teoretyk kultury. Jego ojciec Władysław był znanym w mieście społecznikiem i lekarzem. Związany z miastem jest też Lech Wałęsa – laureat Pokojowej Nagrody Nobla oraz Prezydent RP. Politykiem urodzonym w Lipnie jest profesor Leszek Balcerowicz – wicepremier i minister finansów oraz prezes Narodowego Banku Polskiego. Jerzy Pietrkiewicz i Henryk Czarnecki to znani literaci, których związek z miastem przejawiał się w ich twórczości. Z Lipna pochodziła także Irena Półtorak – „matka polskiej kobiecej piłki”, która jako jedyna kobieta w Polsce została uhonorowana Diamentową Odznaką PZPN. Profesor Janusz Stanisław Przemieniecki, którego dorobek naukowy obejmuje prace poświęcone mechanice konstrukcji oraz metodom matematycznym w obronności. Brał udział w pracach projektowych i badawczych przy konstruowaniu samolotów ponaddźwiękowych, w tym słynnego Concorde’a. Lipno zawsze z wielkim szacunkiem odnosi się do osób wielce zasłużonych dla miasta.

fol. Przemysław Rogoński

fol. Marcin Jaworski

fol. Marcin Jaworski

W Lipnie znajduje się wiele miejsc uwieczniających daty i ludzi związanych z ważnymi wydarzeniami z przeszłości. Najstarszym pomnikiem jest monument Świętego Antoniego, wystawiony w roku 1910 w pięćsetną rocznicę zwycięstwa nad Krzyżakami pod Grunwaldem. Posąg stoi na Wzgórzu Świętego Antoniego, które to płynnie przechodzi w Park Miejski im. Gabriela Narutowicza z odnowioną starą drewnianą altaną. Także w parku w hołdzie bohaterom Pierwszej Wojny Światowej i wojny polsko-bolszewickiej z 1920 roku lipnowianie wystawili w roku 1930 pomnik. Monument niestety został zniszczony przez Niemców w listopadzie 1939 roku. II Wojna Światowa zapisała się tragicznie w dziejach miasta, którego mieszkańcy ponieśli ogromne straty. Po wojnie wystawiono na Placu Dekerta obelisk - „Pomnik Wdzięczności”, poświęcając go bohaterom miasta i powiatu, pomordowanych przez hitlerowców latach w 1939 - 1945. Obok tego pomnika, w 1965 roku, upamiętniono miejsce kaźni (3 listopada 1940 roku pluton egzekucyjny SS rozstrzelał 10 Polaków), odsłaniając symboliczną Ścianę Śmierci. Elementem historycznym jest także wmurowana na zewnątrz kościoła pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, pod statua Matki Boskiej, tablica pamiątkowa z napisem: „Ziemia Dobrzyńska w setną rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki - 15 października 1917 roku”.

Tablica istnieje do dzisiaj.

Historia Lipna

Początki Lipna należy odnieść do wczesnego średniowiecza. Znaleźiska z tamtego okresu wskazują na istnienie punktu strategicznego na terenie współczesnego miasta. Ukształtowanie terenu sprzyjało założeniu grodziska o charakterze obronnym. Nazwa miasta, według jednej wersji, związana jest z puszcą lipową porastającą okolice. Inna pochodzi od słowa „lippe”, które było określeniem lepki, od pobliskich bagien i trzęsawisk. Ze względu na obecność spławnej rzeki Mień, już przed lokacją książęcą Lipno było stałym osiedlem miejskim o charakterze rzemieślniczo-handlowym i rolniczym.

21 kwietnia 1349 roku na mocy przywileju lokacyjnego wydanego przez księcia Władysława Garbatego Lipno uzyskało prawa miejskie według prawa chełmińskiego. Oznaczało to uwolnienie od ucisku feudalnego i powołanie samorządu miejskiego. Pierwszym wójtem został Mikołaj Rudnik. Rozpoczęto budowę murowanego kościoła pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, którą ukończono w 1388 roku. Zbudowany w stylu romańskim był zapewne obiektem obronnym i musiał mieć wyjście ewakuacyjne. Istnienie takiego wejścia zasypanego ziemią potwierdzają relacje świadków oraz legenda o tajnym przejściu między świątynią a grodem. W 1422 roku Władysław Jagiełło aktem powtórnej fundacji poszerzył granice miasta o 60 włók.

Od 1567 roku w Lipnie odbywały się sejmiki powiatowe szlachty ziemi dobrzyńskiej. Do rozwoju gospodarki przyczyniły się także przywileje królewskie, które miasto otrzymało w 1519 roku od Króla Zygmunta Starego, w 1558 roku od Zygmunta Augusta, w 1703 i 1720 roku od Augusta II oraz w 1785 i 1790 roku od Stanisława Augusta Poniatowskiego. W latach 1793-1807 ziemia dobrzyńska znajdowała się pod panowaniem pruskim. W 1804 roku Fryderyk II nadał miastu przywilej pozwalający na prowadzenie karczm. Przywileje króla pruskiego doprowadziły do rozwoju przestrzennego i gospodarczego, co uwidacznia się w XIX wieku. Przyczynił się do tego przyływ kolonistów niemieckich. Byli to głównie kupcy, rzemieślnicy, urzędnicy i oficerowie. Po upadku Napoleona i likwidacji Księstwa Warszawskiego, na mocy decyzji Kongresu Wiedeńskiego, Lipno znalazło się w zaborze rosyjskim. Jako obwód, a później powiat weszło w skład województwa płockiego.

Pomimo klęsk powstań narodowych (listopadowego i styczniowego), trwały wysiłki pomnażania potencjału gospodarczego i kulturalnego. Po 1864 roku praca organiczna objawia się w działalności Towarzystwa Rolniczego i cechów rzemieślniczych. Jeszcze w 1857 roku oddano do użytku szpital im. Jana Złotoustego. Jednym z jego lekarzy był Władysław Ossowski, ojciec profesora Stanisława Ossowskiego – wybitnego socjologa. W 1881 roku powstała w Lipnie Ochotnicza Straż Pożarna oraz oświatowa organizacja „Macierz Szkolna”. W 1908 roku odbyła się w mieście wielka ogólnopolska wystawa rolniczo-przemysłowa, na której jednym z prelegentów był Stanisław Wojciechowski, późniejszy prezydent II RP.

Podczas I wojny światowej w 1914 roku armia niemiecka wyparła Rosjan na wschód. W tym czasie w powiecie lipnowskim silnie działała Polska Organizacja Wojskowa. W centrum lipnowskiego cmentarza jest okazały grób z orłem rozstrzelanego przez Niemców żołnierza POW. Pierwsze dni niepodległości rozpoczęły organizację władz polskich w mieście. Już 12 listopada 1918 roku odbyło się w Lipnie zebranie, podczas którego wybrano Radę Powiatową oraz Wydział Wykonawczy. Funkcję burmistrza pełnił Józef Sarzało, a od 1924 roku Zygmunt Uzarowicz.

W latach 20 i 30-tych wybudowano wiele nowych budynków o charakterze publicznym, m.in. siedzibę starostwa i powiatowego sejmiku. W 1937 roku Lipno otrzymało połączenie przez kolej

normalnotorową z Toruniem. W okresie międzywojennym władze Lipna dużo uwagi poświęcały poprawie stanu sanitarnego – skanalizowano większość miasta, kładziono bruki i chodniki. Dbając o estetykę powołano społeczną instytucję Towarzystwa Upiększania Miasta. Od 1929 roku do wybuchu II wojny światowej ukazywała się „Gazeta Lipnowska”, jako lokalne źródło informacji z dziedzin społecznych i kulturalnych. Życie kulturalne skupiało się wokół wielu organizacji działających na terenie miasta (m.in. Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, Towarzystwo Dramatyczno-Muzyczne „Lira”). Organizowano spektakle teatralne, odczyty, wystawy, koncerty, funkcjonowało kino. Nie można w tym miejscu nie wspomnieć o Parku Miejskim im. Gabriela Narutowicza. Utrzymany w stylu francuskim otrzymał nagrodę w ogólnopolskim konkursie. Stanowił miejsce spacerów, miał swoją kawiarnię i jezioro z łabędziami oraz cieszące się dużym zainteresowaniem – korty tenisowe. Odbýwały się także na jego terenie koncerty orkiestr oraz spektakle teatrów amatorskich.

Wojna polsko-bolszewicka z 1920 roku odcisnęła swoje piętno również na mieszkańcach Lipna. Obywatelski Komitet Obrony Państwa prowadził w mieście działalność agitacyjną, społeczną, opiekuńczą i werbunkową. W nocy z 13 na 14 sierpnia 1920 roku jednostki bolszewickie III Korpusu Kawalerii Gay-chana wkroczyły do Lipna. Okupacja trwała do 20 sierpnia 1920 roku. Doszło do licznych rabunków, gwałtów i kradzieży. Zamordowany został prezes Związku Ziemian i komendant Straży Bezpieczeństwa Jerzy Starzyński.

Lata II wojny światowej i okupacji hitlerowskiej zapisały się tragicznie w pamięci mieszkańców Lipna. Miasto zostało zdobyte przez wojska niemieckie 8 września 1939 roku i włączone administracyjnie do Okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie. Niemieckie plany eksterminacji ludności polskiej rozpoczęły się od pierwszych dni okupacji. 24 września 1939 roku rozstrzelano w odwecie za ewakuację kolonistów niemieckich 11 rolników z okolic. Dokonano masowych aresztowań wśród inteligencji – nauczyciele, duchowni, ziemianie i urzędnicy zostali przewiezieni do obozów koncentracyjnych. 3 listopada 1940 roku dokonano egzekucji 10 Polaków za rzekome pobicie funkcjonariusza miejscowego gestapo. Zburzono synagogę, zniszczeniu uległ także cmentarz żydowski oraz żydowskie domy przy Placu Dekerta. Życie w mieście charakteryzowało się mnóstwem zakazów, rygorów i ograniczeń wprowadzanych przez okupanta. Wyzwolenie miasta nastąpiło 22 stycznia 1945 roku przez Armię Czerwoną. Rozpoczął się okres odbudowy administracji, szkolnictwa i innych form życia społecznego.